# Sprawdzian z roli państwa w gospodarce

**Grupa A**

Biznes i zarządzanie: funkcje państwa, budżet, podatki i polityka fiskalna

Imię i nazwisko: _____

Klasa: _____

Data: _____

Punkty: _____ / 19

10 zadań, 19 pkt. Czytaj uważnie polecenia. W zadaniach otwartych pisz pełnymi zdaniami.

**Zadanie 1.** (0–1 pkt)

Państwo stosuje progresywną skalę podatkową, w której wyższe dochody są opodatkowane wyższą stawką procentową. Jaki jest główny cel takiego rozwiązania?

Ⓐ Zwiększenie inwestycji zagranicznych w kraju
Ⓑ Ograniczenie inflacji poprzez zmniejszenie podaży pieniądza
Ⓒ Wyrównanie bilansu handlowego
Ⓓ Zmniejszenie nierówności dochodowych poprzez redystrybucję dochodów

*Zaznacz jedną poprawną odpowiedź.*

**Zadanie 2.** (0–1 pkt)

Obniżenie stawek podatku dochodowego w celu pobudzenia konsumpcji gospodarstw domowych w okresie spowolnienia gospodarczego jest przykładem:

Ⓐ polityki pieniężnej restrykcyjnej
Ⓑ polityki fiskalnej restrykcyjnej
Ⓒ polityki fiskalnej ekspansywnej
Ⓓ polityki pieniężnej ekspansywnej

*Zaznacz jedną poprawną odpowiedź.*

**Zadanie 3.** (0–1 pkt)

Rząd, chcąc pobudzić wzrost gospodarczy w okresie spowolnienia, zwiększa wydatki na inwestycje infrastrukturalne i jednocześnie obniża stawki podatku dochodowego. Jak nazywa się taki rodzaj polityki gospodarczej?

Ⓐ Restrykcyjna polityka pieniężna
Ⓑ Polityka protekcjonizmu handlowego
Ⓒ Polityka dochodowa
Ⓓ Ekspansywna polityka fiskalna

*Zaznacz jedną poprawną odpowiedź.*

**Zadanie 4.** (0–1 pkt)

Wydatki budżetu państwa w danym roku przewyższyły jego dochody. Jak nazywa się taka sytuacja i jakie jest jej najczęstsze finansowanie?

Ⓐ Nadwyżka budżetowa, finansowana z prywatyzacji majątku państwowego
Ⓑ Równowaga budżetowa, niewymagająca dodatkowego finansowania
Ⓒ Deficyt budżetowy, finansowany najczęściej emisją obligacji skarbowych (zaciąganiem długu)
Ⓓ Deficyt budżetowy, finansowany wyłącznie dodrukiem pieniądza przez NBP

*Zaznacz jedną poprawną odpowiedź.*

**Zadanie 5.** (0–5 pkt)

Dopasuj narzędzie polityki protekcjonistycznej do jego opisu.

| | | |
|---|---|---|
| 1. cło | ... | A. wymogi techniczne lub sanitarne utrudniające wejście towarów zagranicznych na rynek |
| 2. kontyngent | ... | B. całkowity zakaz handlu określonym towarem lub z określonym państwem |
| 3. subsydium eksportowe | ... | C. opłata pobierana od towarów przekraczających granicę celną |
| 4. bariera pozataryfowa | ... | D. urzędowe ograniczenie ilości towaru, jaką wolno sprowadzić w danym okresie |
| 5. embargo | ... | E. dopłata państwa dla krajowych producentów sprzedających towary za granicę |

*Przy każdym numerze wpisz literę pasującego elementu.*

**Zadanie 6.** (0–1 pkt)

Uzupełnij zdanie. Podatek, w którym stawka rośnie wraz ze wzrostem podstawy opodatkowania (np. skala podatkowa PIT ze stawkami 12% i 32%), nazywamy podatkiem (1) _____ .

(1) do wyboru: pośrednim / progresywnym / regresywnym / liniowym

**Zadanie 7.** (0–2 pkt)

Polska firma produkująca meble sprzedaje swoje wyroby do Francji i Hiszpanii. Wyjaśnij, na czym polega swoboda przepływu towarów w Unii Europejskiej, i podaj jedną korzyść, jaką z tej swobody czerpie opisana firma.

**Zadanie 8.** (0–3 pkt)

Gmina rozważa sfinansowanie budowy oświetlenia ulicznego w nowym osiedlu. Wyjaśnij, dlaczego oświetlenie uliczne jest przykładem dobra publicznego, oraz dlaczego prywatna firma raczej nie zdecydowałaby się samodzielnie sfinansować takiej inwestycji (problem gapowicza).

**Zadanie 9.** (0–2 pkt)

Rząd rozważa wprowadzenie kontyngentu (limitu ilościowego) na import stali, aby chronić krajowe huty. Rozstrzygnij, czy takie rozwiązanie leży w interesie krajowych producentów samochodów, i uzasadnij odpowiedź, odwołując się do mechanizmu rynkowego.

**Zadanie 10.** (0–2 pkt)

W gminie zamknięto dużą fabrykę zatrudniającą 2 000 osób. Wyjaśnij, podając dwa powody, dlaczego zamknięcie fabryki może utrudnić gminie sfinansowanie jej zadań, takich jak utrzymanie szkół i dróg.

Rozwiąż ten sprawdzian online, z wyjaśnieniem każdej odpowiedzi: matury-online.pl/sprawdzian/biznes-zarzadzanie/panstwo-w-gospodarce

# Sprawdzian z roli państwa w gospodarce

**Grupa B**

Biznes i zarządzanie: funkcje państwa, budżet, podatki i polityka fiskalna

Imię i nazwisko: _____

Klasa: _____

Data: _____

Punkty: _____ / 19

10 zadań, 19 pkt. Czytaj uważnie polecenia. W zadaniach otwartych pisz pełnymi zdaniami.

**Zadanie 1.** (0–1 pkt)

Wybierz wszystkie przykłady bezpośredniej interwencji państwa w mechanizm rynkowy.

A. Ustalanie płac w swobodnych negocjacjach z pracodawcą

B. Zniesienie ceł i barier w handlu zagranicznym

C. Swobodne kształtowanie cen przez producentów i konsumentów w drodze gry rynkowej

D. Ustalenie ceny minimalnej gwarantowanej na wybrane produkty rolne

E. Wprowadzenie ceny maksymalnej na energię elektryczną dla gospodarstw domowych

*Zaznacz wszystkie poprawne odpowiedzi.*

**Zadanie 2.** (0–1 pkt)

Rząd wprowadza podatek nakładany na producentów papierosów w celu ograniczenia konsumpcji szkodliwej dla zdrowia. Jest to przykład wykorzystania polityki fiskalnej do:

(A) finansowania deficytu budżetowego i spłaty zadłużenia publicznego państwa

(B) zwiększenia podaży pieniądza w gospodarce i obniżenia stóp procentowych

(C) ustalenia urzędowej ceny minimalnej na rynku wyrobów tytoniowych w kraju

(D) korygowania negatywnego efektu zewnętrznego związanego z konsumpcją danego dobra

*Zaznacz jedną poprawną odpowiedź.*

**Zadanie 3.** (0–1 pkt)

Wypłata zasiłków dla osób o niskich dochodach, finansowana z podatków osób zarabiających więcej, jest przykładem realizacji przez państwo funkcji:

(A) alokacyjnej

(B) stabilizacyjnej

(C) redystrybucyjnej

(D) wyłącznie regulacyjnej rynku pracy

*Zaznacz jedną poprawną odpowiedź.*

**Zadanie 4.** (0–1 pkt)

Rada Ministrów przygotowała projekt budżetu państwa, w którym planowane wydatki przewyższają planowane dochody. Jak nazywa się różnica między wydatkami a dochodami budżetu w takiej sytuacji?

(A) nadwyżka budżetowa

(B) deficyt budżetowy

(C) dług publiczny

(D) bilans handlowy

*Zaznacz jedną poprawną odpowiedź.*

**Zadanie 5.** (0–5 pkt)

Dopasuj podatek do jego charakterystyki.

| | | |
|---|---|---|
| 1. PIT | ... | A. podatek bezpośredni od dochodów osób fizycznych, rozliczany według skali lub liniowo |
| 2. CIT | ... | B. podatek lokalny zasilający w całości budżet gminy |
| 3. VAT | ... | C. podatek bezpośredni od dochodów spółek kapitałowych |
| 4. akcyza | ... | D. podatek pośredni doliczany do ceny niemal każdego towaru i usługi |
| 5. podatek od nieruchomości | ... | E. podatek pośredni nakładany tylko na wybrane towary, np. paliwa i alkohol |

*Przy każdym numerze wpisz literę pasującego elementu.*

**Zadanie 6.** (0–1 pkt)

Uzupełnij zdanie. Sytuację, w której państwo przejmuje na własność przedsiębiorstwo dotychczas należące do podmiotów prywatnych, nazywamy (1) _____ .

(1) do wyboru: prywatyzacją / reprywatyzacją / nacjonalizacją / komercjalizacją

**Zadanie 7.** (0–2 pkt)

Pszczelarz, który ustawia ule przy sadzie, zwiększa plony sadownika, choć ten nic mu za to nie płaci. Nazwij zjawisko ekonomiczne, którego dotyczy przykład, i wyjaśnij, dlaczego rynek pozostawiony sam sobie dostarcza takich działań zbyt mało.

**Zadanie 8.** (0–3 pkt)

Fabryka zlokalizowana nad rzeką zrzuca do niej nieoczyszczone ścieki produkcyjne, co obniża jej koszty, ale pogarsza jakość wody wykorzystywanej przez okolicznych rolników i mieszkańców. Wyjaśnij, na czym polega w tym przypadku negatywny efekt zewnętrzny, oraz zaproponuj jedno narzędzie polityki państwa, którym można ograniczyć to zjawisko.

**Zadanie 9.** (0–2 pkt)

Rząd rozważa wprowadzenie ceny maksymalnej na wynajem mieszkań w dużych miastach, niższej od aktualnej ceny rynkowej, aby poprawić dostępność mieszkań dla osób o niższych dochodach. Wyjaśnij jeden negatywny skutek uboczny takiej regulacji dla rynku mieszkań na wynajem.

**Zadanie 10.** (0–2 pkt)

Wyjaśnij, czym różni się polityka fiskalna od polityki monetarnej. W odpowiedzi wskaż, kto prowadzi każdą z nich w Polsce, i podaj po jednym narzędziu każdej z tych polityk.

Rozwiąż ten sprawdzian online, z wyjaśnieniem każdej odpowiedzi: matury-online.pl/sprawdzian/biznes-zarzadzanie/panstwo-w-gospodarce

# Sprawdzian z roli państwa w gospodarce

## Grupa A

**1.** (1 pkt) **D**

**2.** (1 pkt) **C**

**3.** (1 pkt) **D**

**4.** (1 pkt) **C**

**5.** (5 pkt) **1–C, 2–D, 3–E, 4–A, 5–B** — po 1 pkt za parę

**6.** (1 pkt) **(1) progresywnym**

**7.** (2 pkt) Przykładowa odpowiedź: Swoboda przepływu towarów oznacza, że produkt legalnie wytworzony i dopuszczony do obrotu w jednym państwie członkowskim może być sprzedawany w całej Unii bez ceł, limitów ilościowych i kontroli celnych na granicach wewnętrznych. Dla firmy meblarskiej oznacza to, że sprzedając meble do Francji czy Hiszpanii, nie płaci cła ani nie przechodzi odprawy celnej, więc jej koszty i czas dostawy są takie, jak przy sprzedaży w kraju, a rynek zbytu obejmuje wszystkie państwa UE.
Punktacja: 1 pkt – wyjaśnienie: towary wytworzone legalnie w jednym państwie UE mogą być sprzedawane w pozostałych bez ceł, kontyngentów i dodatkowych kontroli granicznych (jednolity rynek, unia celna). 1 pkt – korzyść dla firmy, np. brak cła i odpraw celnych obniża koszty i skraca czas dostaw, dostęp do większego rynku zbytu, brak konieczności odrębnych certyfikatów dla każdego kraju. Razem 2 pkt.

**8.** (3 pkt) Przykładowa odpowiedź: Oświetlenie uliczne jest dobrem publicznym, ponieważ nie da się wykluczyć z korzystania z niego żadnego przechodnia czy mieszkańca (niewykluczalność), a korzystanie z niego przez jedną osobę nie ogranicza dostępności dla innych (niekonkurencyjność). Prywatna firma nie zdecydowałaby się sfinansować takiej inwestycji, bo nie miałaby skutecznego sposobu pobierania opłat od wszystkich korzystających — pojawiłby się problem gapowicza, czyli korzystania z dobra bez ponoszenia jego kosztów. Dlatego tego typu inwestycje finansuje zwykle budżet publiczny z podatków.

**9.** (2 pkt) Przykładowa odpowiedź: Rozstrzygnięcie: nie. Uzasadnienie: kontyngent ogranicza ilość stali dostępnej na rynku krajowym, więc krzywa podaży stali przesuwa się w lewo i jej cena rośnie. Stal jest podstawowym surowcem w produkcji samochodów, zatem rosną koszty wytwarzania, a producenci muszą albo podnieść ceny aut (tracąc klientów i konkurencyjność na rynkach zagranicznych), albo zaakceptować niższy zysk. Na kontyngencie zyskują huty, ale tracą odbiorcy stali i konsumenci.
Punktacja: 1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie: nie, kontyngent nie leży w interesie producentów samochodów. 1 pkt – uzasadnienie: ograniczenie podaży stali (mniejszy import) podnosi jej cenę na rynku krajowym, co zwiększa koszty produkcji samochodów i obniża ich konkurencyjność cenową (także w eksporcie). Razem 2 pkt.

**10.** (2 pkt) Przykładowa odpowiedź: Po pierwsze, fabryka płaciła gminie podatek od nieruchomości od hal, budynków i gruntów – po jej zamknięciu ten dochód własny gminy maleje. Po drugie, gmina otrzymuje udział w podatku PIT płaconym przez mieszkańców; zwolnieni pracownicy przestają zarabiać lub wyjeżdżają w poszukiwaniu pracy, więc wpływy gminy z PIT spadają. Dodatkowo rosną wydatki gminy na pomoc społeczną dla rodzin bezrobotnych, co jeszcze bardziej ogranicza środki na szkoły i drogi.
Punktacja: Po 1 pkt za każdy z dwóch poprawnie wyjaśnionych powodów, np.: spadek wpływów z podatku od nieruchomości płaconego przez fabrykę (hale, grunty); spadek udziału gminy we wpływach z PIT, bo zwolnieni pracownicy tracą dochody lub wyjeżdżają; spadek udziału w CIT płaconym przez firmę; wzrost wydatków gminy na pomoc społeczną dla bezrobotnych; spadek obrotów lokalnych firm, a więc dalsze zmniejszenie dochodów. Razem 2 pkt.

## Grupa B

**1.** (1 pkt) **D, E**

**2.** (1 pkt) **D**

**3.** (1 pkt) **C**

**4.** (1 pkt) **B**

**5.** (5 pkt) **1–A, 2–C, 3–D, 4–E, 5–B** — po 1 pkt za parę

**6.** (1 pkt) **(1) nacjonalizacją**

**7.** (2 pkt) Przykładowa odpowiedź: To pozytywny efekt zewnętrzny: część korzyści z działalności pszczelarza przypada osobie trzeciej (sadownikowi) bez żadnej rekompensaty. Ponieważ pszczelarz nie dostaje zapłaty za tę korzyść, nie bierze jej pod uwagę, decydując o liczbie uli. Rynek pozostawiony sam sobie wytwarza więc zbyt mało pozytywnych efektów zewnętrznych.
Punktacja: 1 pkt — nazwa: pozytywny efekt zewnętrzny (korzyść zewnętrzna). 1 pkt — wyjaśnienie: pszczelarz nie otrzymuje rekompensaty za korzyść sadownika, więc nie uwzględnia jej w decyzjach i utrzymuje mniej uli, niż byłoby społecznie korzystne.

**8.** (3 pkt) Przykładowa odpowiedź: Negatywny efekt zewnętrzny polega na tym, że część kosztów działalności fabryki (zanieczyszczenie wody) ponoszą osoby trzecie — rolnicy i mieszkańcy — a nie sama fabryka, więc jej koszt prywatny jest niższy od kosztu społecznego. Prowadzi to do nadprodukcji względem poziomu optymalnego dla całego społeczeństwa. Państwo może to ograniczyć np. nakładając podatek od zanieczyszczeń (podatek Pigou) proporcjonalny do ilości zrzucanych ścieków, co zmusi fabrykę do uwzględnienia kosztu społecznego w swoich decyzjach.

**9.** (2 pkt) Przykładowa odpowiedź: Cena maksymalna ustalona poniżej ceny równowagi rynkowej sprawia, że przy tej cenie popyt na wynajem przewyższa podaż mieszkań — część właścicieli wycofa mieszkania z rynku najmu, uznając go za nieopłacalny, co prowadzi do niedoboru dostępnych lokali i wydłużenia kolejek chętnych, mimo formalnie niższej ceny.
Punktacja: 1 pkt za wskazanie mechanizmu (przy cenie poniżej równowagi popyt przewyższa podaż) + 1 pkt za wskazanie konkretnego negatywnego skutku (np. niedobór mieszkań na wynajem, spadek liczby ofert, szara strefa czynszowa, pogorszenie stanu technicznego mieszkań przy braku motywacji do remontów). Maks. 2 pkt.

**10.** (2 pkt) Przykładowa odpowiedź: Polityka fiskalna to oddziaływanie na gospodarkę przez budżet państwa: prowadzi ją rząd, a budżet uchwala Sejm; jej narzędziami są podatki (np. zmiana stawek PIT lub VAT) oraz wydatki publiczne (np. inwestycje, świadczenia). Polityka monetarna to regulowanie ilości pieniądza i kosztu kredytu: prowadzą ją Narodowy Bank Polski i Rada Polityki Pieniężnej, a jej narzędziami są stopy procentowe NBP, stopa rezerwy obowiązkowej i operacje otwartego rynku.
Punktacja: 1 pkt – polityka fiskalna: prowadzi ją rząd (Rada Ministrów, Minister Finansów) przy udziale Sejmu uchwalającego budżet; narzędzia: podatki, wydatki budżetowe, deficyt. 1 pkt – polityka monetarna: prowadzi ją Narodowy Bank Polski i Rada Polityki Pieniężnej; narzędzia: stopy procentowe, rezerwa obowiązkowa, operacje otwartego rynku. Razem 2 pkt (wymagane wskazanie podmiotu i narzędzia dla obu polityk).

## Skala ocen (orientacyjna, 19 pkt w każdej grupie)

| | |
|---|---|
| bardzo dobry (5) | 18–19 pkt |
| dobry (4) | 15–17 pkt |
| dostateczny (3) | 10–14 pkt |
| dopuszczający (2) | 6–9 pkt |
| niedostateczny (1) | 0–5 pkt |

Progi: 90%, 75%, 50%, 30%. Progi w Twojej szkole mogą być inne. W zadaniach otwartych uznaj każdą odpowiedź poprawną merytorycznie, także sformułowaną inaczej niż przykład.

Ten sprawdzian online, z wyjaśnieniem każdej odpowiedzi: **matury-online.pl/sprawdzian/biznes-zarzadzanie/panstwo-w-gospodarce**. Nauczyciele i korepetytorzy ułożą własną kartę z banku ponad 20 tys. zadań: **matury-online.pl/dla-korepetytorow**.